

”Yurtta Hijyen, Gülüşte Güven”

Projesi Kapsamında KYK Yurtlarında Kalan Üniversite Öğrencilerinde Yakın Akran Temelli Ağız Hijyeni Eğitiminin Etkisinin Değerlendirilmesi

- Stj. Dt. Ayşe Gökçe Gençoğlu
- Stj. Dt. Havva Serenay Gör
- Stj. Dt. Mikail Delioğlu
- Stj. Dt. Sevde Telloğlu
- Stj. Dt. Dilara Özçetin
- Stj. Dt. Tunahan Ertuğrul
- Prof. Dr. Esra Baltacıoğlu
- Dr. Öğr. Üyesi Burak Alemdağ
- Arş. Gör. Sedanur Kabasakal

Giriş

Ağız ve diş sağlığı, bireyin genel sağlığının ayrılmaz bir parçasıdır. Periodontal hastalıklar ve diş çürükleri yalnızca oral bölgeyi etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda kardiyovasküler, metabolik ve sistemik hastalık risklerini de artırmaktadır (1-3). Üniversite öğrencileri arasında ağız sağlığına yönelik farkındalık genel olarak düşük düzeydedir. Özellikle sağlık dışı alanlarda eğitim gören öğrenciler, diş fırçalama teknikleri ve diş eti hastalıkları hakkında sınırlı bilgiye sahiptir (4)

Bu araştırma, yakın yaşlı mentörlük (near-peer education) modeli ile dijital sağlık eğitimi bileşenlerini bir araya getirerek yurtta kalan üniversite öğrencilerinde ağız ve diş sağlığı farkındalığını artırmayı hedeflemektedir.

Amaç

Bu projenin temel amacı, Trabzon Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bağlı KYK devlet yurtlarında kalan üniversite öğrencileri arasında ağız ve diş sağlığı farkındalığını artırmak, koruyucu ağız hijyeni alışkanlıklarını teşvik etmek ve sürdürülebilir bir toplum temelli dijital sağlık eğitimi modeli geliştirmektir. Proje, özellikle düşük sosyoekonomik düzeye sahip gençlerin yaşadığı toplu yaşam ortamlarında, dijital araçlar ve yakın yaşlı mentörlük (near-peer education) yöntemiyle sağlık davranışlarını iyileştirmeyi hedeflemektedir. Proje aynı zamanda, sağlık bilimleri öğrencilerinin eğitici rol üstlendiği bir öğrenme süreciyle, çift yönlü bilgi akışını sağlayarak hem eğitenin hem de öğrenenin gelişimine katkı sunacak bir eğitim modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır.



Resim 2: Trabzon Erkek Öğrenci Yurdu'ndaki eğitim esnasından bir fotoğraf



Resim 3: Gülbahar Hatun Kız Öğrenci Yurdu'ndaki eğitim esnasından bir fotoğraf

Gereç ve Yöntem

Çalışmamız 20.04.2026–22.04.2026 tarihleri arasında Doğu Karadeniz Kız Öğrenci Yurdu, Trabzon Erkek Öğrenci Yurdu ve Gülbahar Hatun Kız Öğrenci Yurdu'nda kalan üniversite öğrencileri ile yürütüldü.

Veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Birinci bölüm Hiroshima University–Dental Behavioural Inventory (HU-DBI) ölçeğidir (5). İkinci bölüm ise Periodontal Sağlık Bilgi–Tutum–Davranış (Knowledge–Attitude–Practice; KAP) anketidir (6). Her iki ölçek, ön test–son test deseni kapsamında uygulanarak elde edilen veriler üzerinden ön–son ölçüm fark analizleri gerçekleştirilerek katılımcıların bilgi, tutum ve davranış düzeylerindeki değişim değerlendirildi.

Verilerin analizi JASP (Version 0.97) yazılımı kullanılarak gerçekleştirildi. Tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için ortalama±standart sapma, kategorik değişkenler için sayı ve yüzde olarak sunuldu. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro–Wilk testi ve Q–Q grafikleri ile değerlendirildi. Normallik varsayımının tüm değişkenlerde sağlanmaması nedeniyle ön test ve son test ölçümlerinin karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Çalışma için etik kurul onayı alınmıştır.

Bu çalışma TÜBİTAK 2209–A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiştir.

Bulgular

Araştırmaya toplam 54 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %50,0'ı erkek ($n=27$), %50,0'ı kadın ($n=27$) olup yaş ortalaması $21,28 \pm 1,81$ yıldır. Erkek öğrencilerin yaş ortalaması $21,89 \pm 1,65$ yıl, kadın öğrencilerin yaş ortalaması ise $20,67 \pm 1,78$ yıl olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası HU-DBI toplam puanı ile bilgi (knowledge), tutum (attitude) ve davranış (practice) alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikleri incelenmiştir. Eğitim öncesinde HU-DBI toplam puan ortalaması $13,15 \pm 2,45$ iken eğitim sonrasında $14,22 \pm 1,88$ olarak bulunmuştur. Bilgi alt boyutu puan ortalaması eğitim öncesinde $5,83 \pm 1,51$, eğitim sonrasında $6,85 \pm 0,41$; tutum alt boyutu puan ortalaması eğitim öncesinde $24,50 \pm 2,89$, eğitim sonrasında $26,93 \pm 2,20$; davranış alt boyutu puan ortalaması ise eğitim öncesinde $6,30 \pm 2,68$, eğitim sonrasında $7,59 \pm 2,86$ olarak saptanmıştır.

Verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle ön test ve son test ölçümlerinin karşılaştırılmasında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre eğitim sonrasında HU-DBI toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğu belirlenmiştir ($z = -3,291$; $p < 0,001$). Benzer şekilde bilgi alt boyutu ($z = -4,122$; $p < 0,001$), tutum alt boyutu ($z = -4,840$; $p < 0,001$) ve davranış alt boyutunda ($z = -4,086$; $p < 0,001$) da eğitim sonrasında istatistiksel olarak anlamlı artışlar saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, near-peer education temelli ağız hijyeni eğitimi sonrasında üniversite öğrencilerinin HU-DBI toplam puanları ile periodontal sağlık bilgi, tutum ve davranış puanlarında anlamlı artışlar saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar, ağız sağlığı eğitimlerinin genç erişkinlerde farkındalık ve olumlu ağız hijyeni davranışlarını geliştirdiğini bildiren önceki çalışmalarla uyumludur. Dayakar ve ark. üniversite öğrencilerinde periodontal sağlık farkındalığının yetersiz olduğunu ve eğitim müdahalelerinin gerekli olduğunu belirtmiştir (7). Zhao ve ark. ise periodontal sağlık bilgisindeki artışın daha olumlu tutum ve davranışlarla ilişkili olduğunu göstermiştir (8). Ayrıca HU-DBI kullanılarak yapılan çeşitli çalışmalarda, ağız sağlığı eğitimi alan bireylerin davranış puanlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (9-10). Bu bulgular doğrultusunda, dijital materyallerle desteklenen ve akran eğitimi yaklaşımını kullanan programların üniversite öğrencilerinde ağız ve diş sağlığının geliştirilmesinde etkili ve sürdürülebilir bir yöntem olduğu düşünülmektedir.



Resim 1: Doğu Karadeniz Kız Öğrenci Yurdu'ndaki eğitim esnasından bir fotoğraf



Resim 4: Katılımcı eğitimlerinde kullanılan ağız hijyeni farkındalık posterini

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=54)

Değişken	Erkek	Kadın	Toplam
Cinsiyet, n (%)	27 (%50,0)	27 (%50,0)	54 (%100)
Yaş (Ort±SS)	21,89 ± 1,65	20,67 ± 1,78	21,28 ± 1,81
Yaş (Min–Max)	19–25	18–24	18–25

Tablo 2. Tanımlayıcı (Tamamlayıcı) İstatistikler (n=54)

Değişken	n	Ort±SS	Min–Max
HU-DBI Ön Test	54	13,15 ± 2,45	8–17
Knowledge Ön Test	54	5,83 ± 1,51	1–7
Attitude Ön Test	54	24,50 ± 2,89	19–30
Practice Ön Test	54	6,30 ± 2,68	1–12
HU-DBI Son Test	54	14,22 ± 1,88	10–19
Knowledge Son Test	54	6,85 ± 0,41	5–7
Attitude Son Test	54	26,93 ± 2,20	22–30
Practice Son Test	54	7,59 ± 2,86	1–13
Yaş	54	21,28 ± 1,81	18–25

Tablo 3. Zamana Bağlı Ön Test–Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması (Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi)

Değişken	Ön Test Ort±SS	Son Test Ort±SS	z	p	n
HU-DBI Toplam Skor	13,15 ± 2,45	14,22 ± 1,88	-3,291	<0,001	54
Knowledge	5,83 ± 1,51	6,85 ± 0,41	-4,122	<0,001	54
Attitude	24,50 ± 2,89	26,93 ± 2,20	-4,840	<0,001	54
Practice	6,30 ± 2,68	7,59 ± 2,86	-4,086	<0,001	54

1. Zhou M, Dong J, Zha L, Liao Y. Causal association between periodontal diseases and cardiovascular diseases. Genes (Basel). 2021;13:13.

2. Cardoso EM, Reis C, Manzaneres-Céspedes MC. Chronic periodontitis, inflammatory cytokines, and interrelationship with other chronic diseases. Postgrad Med. 2018;130:98–104.

3. Kim J, Kim HJ, Jeon J, Song T-J. Association between oral health and cardiovascular outcomes in patients with hypertension: a nationwide cohort study. J Hypertens. 2022;40:374–381.

4. Dayakar MM, Kumar J, Pai GP, Shivananda H, Rekha R. A survey about awareness of periodontal health among the students of professional colleges in Dakshina Kannada District. J Indian Soc Periodontol. 2016;20:67–71.

5. Komabayashi T, Kwan SYL, Hu D-Y, Kajiwara K, Sasahara H, Kawamura M. A comparative study of oral health attitudes and behaviour using the Hiroshima University–Dental Behavioural Inventory (HU-DBI) between dental students in Britain and China. J Oral Sci. 2005;47:1–7.

6. Zhao Q, Wang S, Xu G, Song Y, Han X, Liu Z, Zhou X, Zhang T, Huang K, Yang T. Periodontal health: A national cross-sectional study of knowledge, attitudes and practices for the public oral health strategy in China. J Clin Periodontol. 2019;46:406–41.

7. Dayakar M, M, Kumar J, Pai G, P., Shivananda, H., & Rekha, R. (2016). A survey about awareness of periodontal health among the students of professional colleges in Dakshina Kannada District. Journal of Indian society of Periodontology, 20(1), 67–71.

8. Zhao, Q., Wang, S. B., Xu, G., Song, Y., Han, X., Liu, Z., ... & Wang, C. (2019). Periodontal health: A national cross-sectional study of knowledge, attitudes and practices for the public oral health strategy in China. Journal of clinical periodontology, 46(4), 406–419.

9. Komabayashi T, Kwan S, Y, L, Hu, D, Y, Kajiwara K, Sasahara H, & Kawamura M. (2005). A comparative study of oral health attitudes and behaviour using the Hiroshima University–Dental Behavioural Inventory (HU-DBI) between dental students in Britain and China. Journal of oral science, 47(1), 1–7.

10. Vangipuram S, Rekha R, Radha G, & Pallavi S. K. (2015). Assessment of oral health attitudes and behavior among undergraduate dental students using Hiroshima University Dental Behavioral Inventory HU-DBI. Journal of Indian association of public health dentistry, 13(1), 52–57.

